

การพัฒนาจิตด้วยพุทธจริยศาสตร์*

The Mental Development According to the Buddhist Ethics

พระยงค์ยุทธ เทวธมฺโม (จันทะออน), จรัส สีกา, พระมหาณัฐพันธ์ สุขสุสนวิภาณี (หาญพงษ์)¹
และไพโรจน์ บรียูรณ์²

Phra Yongyut Thewathammo (Chantha On), Jaras Leeka,
Phramaha Natthabhan Sutassanavipani (Hanpong) and Pairote Boriboon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Northeastern University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jarasleeka@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงการพัฒนาจิตด้วยพุทธจริยศาสตร์ พบว่ามีวิธีการพัฒนาจิต 2 วิธีคือ 1) วิธีสมถกรรมฐาน เป็นพัฒนาจิตให้มีความสงบด้วยการฝึกอานาปานสติ เป็นต้น จนจิตมีสมาธิและบรรลุฌาน 2) วิธีวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4 และพิจารณาถึงกฎไตรลักษณ์ จนบรรลุถึงโลกุตตรธรรม 9 และบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน

คำสำคัญ: การพัฒนา; จิต; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

This academic article aims to present mental development through the Buddhist ethics. It is found that there are two methods of mental development: 1) Tranquilliy method. It is to develop the mind to have peace by practicing the mindfulness on breathing, etc. until the mind is focused and attains absorption. 2) Insight method with the Foundation of mindfulness and consideration of the three principles Until attains the 9 supermundane states and achieving the ultimate goal of the Unconditioned State or Nibbana.

Keywords: development; mental; Buddhist ethics

*ได้รับบทความ: 15 เมษายน 2563; แก้ไขบทความ: 6 กันยายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 25 กันยายน 2564

Received: April 15, 2020; Revised: September 6, 2021; Accepted: September 25, 2021

1. บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมประเภทหนึ่งซึ่งมีความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกันกับสัตว์ประเภทอื่นๆ แต่มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่นตรงที่มีปัญญาฉลาดในการรักษาชีวิตของตนให้พ้นอันตรายส่วนจิตใจของมนุษย์ ถือว่าสำคัญที่สุดต้องมีการพัฒนาหมายถึง การทำสมรรถภาพของจิตใจมนุษย์ที่ถือเป็นสัตว์สังคมจึงปรับตัวเองอยู่ตลอดเวลา แต่ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2531, หน้า 31) และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแผนพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จากเป้าหมายดังกล่าวนี้รัฐบาลได้วางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ซึ่งจะเป็แผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพเพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ

การปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560, หน้า 55)

กระบวนการในการพัฒนาตามแผนพัฒนาฉบับที่ 12 สิ่งทีควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนคือทรัพยากรมนุษย์ในแผนพัฒนา ที่ผ่านมาคุณภาพชีวิตของคนไทยมิได้เพิ่มขึ้นจริงตามดัชนีการบริโภคและกำไร ตามวัตถุประสงค์ของเครื่องอำนวยความสะดวกที่ล้นเหลือแต่อย่างใด ปัจจุบันจึงถือเป็นยุคสมัยที่ผู้คนมีหนี้สินมากมาย ครอบครัแตกแยก ล้มเหลว เด็กขาดความอบอุ่น ชุมชนล่มสลายพ่อแม่ขายทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาบริโภคตามกระแสทุนนิยมอันบ้าคลั่ง จึงเป็นผลพวงของการพัฒนา “เอาเงินนำหน้า เอาปัญญาตามหลัง” การพัฒนาประเทศในรอบกว่า 40 ปีที่ผ่านมาที่มุ่งเอาเศรษฐกิจนำหน้า เอาตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัด (GDP) ได้สร้างช่องว่างรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งมีคำเปรียบเปรยว่า “สังคมไทยเป็นสังคมรวยกระจุก จนกระจาย” ดัชนีความสุข (GDH) จึงเป็นประเด็นที่คนทั่วไปเริ่มกล่าวถึงและเรียกร้องให้กลับมาใช้เป็นหลักหรือเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะต้องพัฒนาทั้งกาย และใจควบคู่กันไปเพื่อเกิดความสุขของการพัฒนาและเมื่อก้าวถึงการพัฒนาจิตจะต้องปฏิบัติตามหลักการที่จะทำหน้าที่ให้ถูกต้องเหมาะสมกับฐานะเพื่อความสุข ความสงบในสังคมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประพฤติในหลักจริยธรรมหรือจริยศาสตร์ (Ethics) จริยศาสตร์

กล่าวคือ เป็นความรู้แขนงหนึ่งของมนุษย์ โดยปกติความรู้แขนงใดก็ตาม ย่อมแสวงหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดในขอบเขตของตน ดังนั้นเรื่องอะไรคือความจริงที่จริยศาสตร์ต้องการแสวงหา กล่าวอีกนัยหนึ่งจริยศาสตร์เป็นศาสตร์เกี่ยวกับความประพฤติหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์จากแง่ของคุณค่า กล่าวคือ ต้องการวัดหรือตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่าทำอย่งานี้ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด (ชนะ พาซื่อ, 2543, หน้า 25)

หลักการพัฒนาจิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์มีความสำคัญในฐานะของการเป็นมาตรฐานความประพฤติและการกระทำของคน เพราะมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันกับศีลธรรม เพราะใช้เป็นกฎเกณฑ์เพื่อวัดความประพฤติของคนได้เฉพาะทางกายกับวาจาเท่านั้น ซึ่งจะนำมนุษย์ให้ไปสู่เป้าหมายในระดับโลกียะหรือในระดับวิถีชีวิตและนำไปสู่นิพพานซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในระดับโลกุตระหรือระดับอุดมคติ (พระศรีคัมภีร์ญาณ, 2554, หน้า 255)

ดังนั้น การพัฒนาจิตด้วยจิตตามหลักการทางด้านพุทธจริยศาสตร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งและอาจจะช่วยส่งเสริมคุณค่าและอาจจะเพื่อนำพาไปสู่วิถีการปฏิบัติในชีวิตให้ดำเนินไปด้วยดีและถูกต้อง

2. ความหมายของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ ปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532) แสวงหาเกณฑ์ในการ

ตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไหนถูก ไม่ถูก ดี ไม่ดี ควร ไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสภาพของค่าทางศีลธรรมและอีกนัยหนึ่งจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วย ศีลธรรมอันประกอบด้วยแนวทางพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนและแนวทางการปฏิบัติต่อสังคม (สนิทศรีสำแดง, 2535, หน้า 13) ในความหมายทั่วไปหมายถึง หลักการหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในภาษาไทยจะใช้คำว่า จริยธรรม เช่น จริยธรรมในศาสนาอิสลาม จริยธรรมในคริสต์ศาสนา จริยธรรมกับชีวิตเป็นคุณธรรมที่ต้องประพฤติและคุณลักษณะที่จะต้องละเว้นอันเป็นจริยธรรมในศาสนานั้นๆ เพื่อพัฒนาคุณค่าของชีวิต ซึ่งเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนา เช่น ศีล ในทางพระพุทธศาสนา บัญญัติ 10 ประการ ของศาสนาคริสต์ หรือหลักสำคัญที่มุสลิมต้องปฏิบัติ 5 ประการ เป็นต้น

นอกจากนี้ จริยศาสตร์ (Ethics) ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของความดี เกณฑ์ตัดสินความดี เราอาจเข้าใจได้ใน 2 ลักษณะ (ไพฑูรย์ ภัทรใหญ่ยิ่ง, 2551, หน้า 4) คือ

1. ความหมายในทางนิรุกติศาสตร์ คำว่า “จริยศาสตร์” เป็นภาษาสันสกฤตมาจากคำว่า จริยะ แปลว่า หลักที่พึงประพฤติ และคำว่าศาสตร์ แปลว่า วิชาหรือความรู้ จริยศาสตร์ จึงแปลว่า วิชาหรือความรู้ที่ว่าด้วยหลักการ หรือแนวทางที่พึงประพฤติ แต่ด้วยความเข้าใจทั่วไปจริยศาสตร์เป็นศัพท์บัญญัติที่ใช้แทนคำว่า Ethics ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Ethos” หมายถึง อุปนิสัยหรือหลักของความประพฤติ

ดังนั้น จริยศาสตร์ หรือ Ethics จึงหมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยจริยธรรม ความประพฤติหรือการกระทำทางศีลธรรมของมนุษย์

2. ความหมายในทางเนื้อหาจริยศาสตร์ คือ วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับความหมาย (Meaning) ของดี ชั่ว ถูก ผิด เกณฑ์หรือมาตรฐาน (Standard) สำหรับตัดสินการกระทำอย่างไรจึงถือว่า ดี หรือ ชั่ว ถูก หรือ ผิด พร้อมกับศึกษาเกี่ยวกับความหมายของการมีชีวิตที่ดี (The Good Life) คำถามสำคัญในทางจริยศาสตร์คือ การดำเนินชีวิตอย่างไรจึงถือว่าเป็นการมีชีวิตอยู่อย่างดีที่สุดหรือเป็นชีวิตที่มีคุณค่าสูงสุดในฐานะที่เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์

3. จริยศาสตร์เป็นรากฐานของสังคม

จริยศาสตร์เป็นหลักของความประพฤติหรือเป็นกฎเกณฑ์ในทางสังคมที่คนจะต้องปฏิบัติเพื่อความดีงามของชีวิตและความสงบสันติในสังคม อันหมายถึงต้องใช้วิถีชีวิตของตนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นหรือเกื้อกูลแก่ผู้อื่น โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนอย่างเดียว (บุญมี แทนแก้ว, 2545, หน้า 13) เช่น

1. สร้างประโยชน์แก่ตนเอง เป็นการฝึกอบรมตนให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา ความประพฤติที่เรียกว่า จรรยา มารยาท ให้เพียบพร้อมทั้งโลกียปัญญา และโลกุตตรปัญญา เมื่อเราพร้อมทุกอย่างก็สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนอื่นได้เป็นอย่างดี เช่น พระพุทธเจ้าทรงพร้อมทั้งวิชาความรู้ ความประพฤติดีพร้อมจึงสั่งสอนผู้อื่นได้เต็มที่ เพราะประโยชน์ของพระองค์เต็มเปี่ยมแล้ว

2. สร้างประโยชน์เพื่อผู้อื่นเมื่อประโยชน์ของตนมีพร้อม สมบูรณ์ มั่นคงทุกส่วน ทั้งความรู้ ความประพฤติ ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ ก็ย่อมมั่นใจได้ว่าจะสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นได้ เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่อาศัยคนอื่นย่อมไม่ได้ เพราะเหตุการณ์บางอย่างเราอาจจะช่วยตัวเองได้ แต่บางอย่างจำเป็นต้องอาศัยคนอื่นพึ่งพาอาศัยคนอื่นช่วยเหลือ

3. สร้างประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ประโยชน์ที่จะพึงเกิดขึ้นเพราะอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทั้งตัวเราและผู้เป็นกัลยาณมิตรเคยเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันมาแล้วร่วมกันทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์หรืองานที่ใหญ่หรือกว้างขวางออกไป เช่น การช่วยการกุศลสงเคราะห์ การสร้างสะพาน สร้างสถานศึกษา หรือการช่วยกันรักษาความสงบสุขของสังคม ตลอดถึงประเทศชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนส่วนใหญ่ จึงจะสำเร็จลงได้ด้วยดี

ดังนั้น จริยศาสตร์จึงเป็นข้อประพฤติและเป็นหลักเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งความประพฤติต่อตนเองและต่อสังคมที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

4. จริยศาสตร์เป็นปรัชญาชีวิต

หลายคนคิดว่าปรัชญาเป็นเรื่องไกลตัว แต่ที่จริงทุกคนมีปรัชญาในตัวเองหรือพูดให้ตรงที่สุดคือ ทุกคนล้วนมีปรัชญาชีวิตของตัวเอง ปรัชญาชีวิต (Philosophy of Life) หมายถึงอุดมคติหรือคุณค่าที่เรายึดถือเป็นเป้าหมายหรือแนวทางในการดำเนินชีวิต ทุกคนมีอุดมคติหรือ

คุณค่าบางอย่างที่ตนเองยึดถือแต่อาจคลุมเครือบ้าง แจ่มชัดบ้าง มั่นคงบ้าง เปลี่ยนแปลงบ้าง ขึ้นอยู่กับระดับความกระจ่างในคุณค่า (Value clarify) ของแต่ละบุคคล แต่อุดมคติหรือคุณค่าที่แต่ละคนยึดถือนั้นจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style) ของเขาว่าเขาควรจะเลือกเรียนอะไร เลือกอาชีพอะไร เลือกคบเพื่อนแบบไหน มีรสนิยมในเรื่องต่างๆ เลือกใช้ชีวิตโดยรวมอย่างไร เช่น

“นายแดง เห็นว่า ความร่ำรวยหรือความสุขสบายคือ เป้าหมายของชีวิต เขาก็จะชอบรูปแบบชีวิตที่มีการแข่งขันทำหาย เลือกเรียนทางด้านธุรกิจ ต้องการเป็นนักธุรกิจหรือมีอาชีพที่ทำเงินได้มากๆ”

“นายดำ เห็นว่า คุณค่าชีวิตอยู่ที่การได้รับใช้เพื่อนมนุษย์ เขาอาจเลือกเรียนแพทย์ แต่ไม่ใช่เพื่อจะไปเป็นแพทย์โรงพยาบาลเอกชนที่มีเงินเดือนสูงๆ เป้าหมายของเขา คือ การได้เป็นแพทย์ในชนบทเป็นที่พึ่งของคนจนที่ด้อยโอกาส”

“นายขาว สอนลูกว่า อยากทำอะไรก็ทำ แต่อย่าทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็แล้วกัน หากลูกของเขายึดปรัชญาเช่นนี้ ลูกของเขาก็จะใช้ชีวิตอย่างเสรีเต็มที่เท่าที่ตนเองคิดว่าไม่ได้ทำให้ใครเดือดร้อน”

“นางเขียว แม่ค้าขายข้าวแกงมองว่า ชีวิตเกิดมาเพื่อใช้กรรมเก่า เธอก็จะดำเนินชีวิตอย่างยอมจำนนต่อโชคชะตาเพราะถือว่ามีอำนาจที่ยิ่งใหญ่บางอย่าง ซึ่งเรามองไม่เห็นกำหนดให้ชีวิตต้องเป็นอย่างที่เป็น”

“นายเหลือง มีคิดว่า จงทำวันนี้ให้ดีที่สุด เขาอาจเป็นคนที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และมีความสุขทางจิตใจ”

“ส่วนนายส้ม มองว่า ชีวิตคือการอยู่ไปเรื่อยไม่ต้องคิดอะไรมาก การอยู่ไปเรื่อยนั้นแหละคือปรัชญาชีวิตที่กำหนดให้เขาดำเนินชีวิตเรื่อยเปื่อยไปโดยไม่มีจุดหมายอะไร” (ไพฑูรย์ ภัทรใหญ่ยิ่ง, 2551, หน้า 15)

จากกรณีตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า จริยศาสตร์สะท้อนโลกทัศน์ และชีวิตทัศน์ของแต่ละคน ว่ากรอบการมองโลกและชีวิตหรือ กรอบความหมายของโลกและชีวิตตามความเข้าใจของแต่ละคน นั้นเองเป็นสิ่งกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตทั้งหมดของเขา โลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของคนเราอาจเปลี่ยนแปลงไปตามการเรียนรู้ ประสบการณ์และระดับพัฒนาการทางปัญญาของแต่ละคนจริยศาสตร์ที่ช่วยให้เราเกิดความกระจ่างในคุณค่าหรืออุดมคติที่ตนเองควรยึดถือ คือ จริยศาสตร์ของปัจเจกบุคคล (Individual Ethics) เป็นจริยศาสตร์ที่ช่วยให้เกิดความเข้มแข็งของคุณธรรมจริยธรรมส่วนบุคคล ได้แก่ จริยศาสตร์ที่ประมวลและวิเคราะห์ประเมินหลักปรัชญาชีวิตที่ครอบคลุมเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ทุกๆ ด้าน ซึ่งช่วยขยายโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ทางคุณค่าของเขาให้กว้างขึ้น ชัดเจนเป็นระบบมากขึ้น เช่น ถ้าเรายึดถือว่าความสุขคือเป้าหมายสูงสุดของชีวิต จริยศาสตร์จะชวนให้เราหาความชัดเจนว่า นิยามของความสุขคืออะไร ทำไมความสุขจึงควรเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตความสุขเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดสำหรับชีวิตมนุษย์จริงหรือ มีสิ่งอื่นที่มีค่ามากกว่าความสุขที่เราควรยึดถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตหรือไม่

นอกจากนี้ จริยศาสตร์ยังชี้ชวนให้เราตรวจสอบตนเองว่า ถ้าเรายึดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็น

เป้าหมายสูงสุดของชีวิต เราควรมีคุณธรรมหรือหลักจริยธรรมอะไรเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับเป้าหมายนั้น ถ้าเป้าหมายกับวิถีไม่สอดคล้องกัน การบรรลุเป้าหมายก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ถ้าเรายึดถือว่าคุณค่าทางจิตใจสำคัญกว่าสิ่งภายนอกและความสงบทางจิตใจคือเป้าหมายสูงสุดของชีวิต แต่เรากลับใช้ชีวิตติดความสะดวกสบายหรือบริโภคนิยม แสดงว่าเรามีระบบความคิดที่ขัดแย้งในตัวเองทำให้ความเชื่อกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตขัดแย้งกัน ถ้าไม่แก้ไขความขัดแย้งเช่นนี้ ย่อมไม่มีที่ชีวิตเราจะบรรลุเป้าหมายได้

5. ประเภทของจริยศาสตร์

ประเภทของจริยศาสตร์ นักปรัชญาได้แบ่งประเภทจริยศาสตร์เกณฑ์ตัดสินความประพฤติออกเป็น 3 ลักษณะ ตามประเด็นที่ศึกษา กล่าวคือ

1. อภจริยศาสตร์ (Meta-ethics) คือ จริยศาสตร์ที่แสวงหาความหมายของดี ชั่ว ถูก ผิด ว่าเป็นอะไร เป็นสิ่งที่อยู่จริงหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สมมติขึ้น หลักการทางจริยธรรมของมนุษย์ได้มาจากไหน มาจากเหตุผล ศรัทธา หรือปัญญา หลักการเหล่านั้น มีความเป็นจริงในตัวเอง เป็นเพียงข้อตกลงทางสังคม หรือเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ของมนุษย์ คำตอบก็อาจจะเห็นว่าหลักการทางจริยธรรมเป็นผลของความจริงสากลบ้าง เจตจำนงของพระเจ้าบ้าง กฎเกณฑ์การใช้เหตุผลในการตัดสินทางจริยธรรมของมนุษย์บ้าง ซึ่งจัดเป็น 3 ทศนะหลักคือ 1) ดี ชั่ว ถูก ผิด มีอยู่จริงอย่างเป็นภววิสัย (Objectivism) เป็น

สิ่งที่แน่นอนตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของการเวลาและสถานที่ ไม่ขึ้นอยู่กับความเห็นของบุคคล หรือวัฒนธรรมทางสังคม และเป็นสิ่งสากลที่มนุษย์ทุกคน ทุกสังคม สามารถเข้าใจตรงกันได้ ยึดถือปฏิบัติร่วมกันได้ 2) ดี ชั่ว ถูก ผิด มีอยู่อย่างสัมพัทธ์ (Relativism) เป็นข้อตกลงทางสังคม ขึ้นอยู่กับความเห็นส่วนบุคคล และวัฒนธรรมทางสังคม ไม่แน่นอนตายตัวแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของการเวลาและสถานที่ ไม่ใช่สิ่งสากลที่ทุกคนทุกสังคม จะสามารถเห็นตรงกันและยึดถือปฏิบัติร่วมกันได้ 3) ดี ชั่ว ถูก ผิด เป็นผลจากภาวะทางจิตวิทยา (Psychological Issues) คือหลักการที่เราใช้ตัดสินการกระทำว่าดี หรือชั่ว ถูก หรือผิด มาจากข้อเท็จจริงทางจิตวิทยาของมนุษย์ เช่น ความเห็นแก่ตัว (Egoism) ที่เป็นแรงจูงใจให้มนุษย์กระทำการทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของตนเอง และการเห็นแก่ผู้อื่น (Altruism) ที่แสดงออกเป็นความเมตตา กรุณา อันเป็นแรงจูงใจให้เราทำเพื่อผู้อื่น

2. จริยศาสตร์บรรทัดฐาน (Normative Ethics) ศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานที่กำหนดถูก ผิด ดี ชั่ว ที่เกี่ยวกับความประพฤติ และการกระทำของมนุษย์ เพื่อหาคำตอบว่าอย่างไรจึงเรียกว่ามีคุณธรรม มีเหตุผลอย่างไร จึงสรุปว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการกระทำที่ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร และมนุษย์มีสิทธิ และหน้าที่ทางศีลธรรมอย่างไร คำตอบที่ได้แบ่งเป็น 2 ทฤษฎีดังนี้

- 1) ทฤษฎีคุณธรรม (Virtue Theory) มุ่งวิเคราะห์คุณลักษณะประจำตัวของบุคคลมากกว่าการกระทำเฉพาะกรณี คือพิจารณาความมีคุณธรรมจากการเป็น (to be) ไม่ใช่การกระทำ (to do) ในสถานการณ์

เฉพาะต่างๆ พื้นฐานการวิเคราะห์การมีคุณธรรม จึงยึดตัวผู้กระทำเป็นหลัก (Agent-Based) กล่าวคือ ถ้าตัวผู้กระทำเป็นคนดี หรือเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นปกตินิสัยเขาจะทำสิ่งที่ดี หรือทำสิ่งที่ถูกต้องเสมอ ชีวิตที่ดีคือชีวิตที่มีการตรวจสอบ มีคุณธรรม อยู่ในระบบ ระเบียบ และมีความสมดุล 2) ทฤษฎีหน้าที่ (Duty Theories) มุ่งวิเคราะห์ความถูกต้อง ไม่ใช่ดูที่การเป็น (to be) หรือดูว่าผู้กระทำเป็นคนอย่างไร แต่ให้ดูที่การกระทำ (to do) คือให้ดูว่าการกระทำของเขาในกรณีหรือสถานการณ์นั้นๆ เป็นอย่างไร ทฤษฎีนี้จึงมุ่งแสวงหาหลักการพื้นฐานของพันธะทางศีลธรรม (Moral Obligation) ของมนุษย์และหลักการดังกล่าวนี้เป็นหน้าที่ที่มนุษย์มีพันธะต้องปฏิบัติ

3. จริยศาสตร์ประยุกต์ (Applied Ethics) คือทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่นำหลักการของอภิจริยศาสตร์และจริยศาสตร์ บรรทัดฐานมาประยุกต์ใช้กับปัญหาต่างๆ ซึ่งมีหลายทฤษฎีในที่นี้ ขอยกมาบางตัวอย่าง เช่น จริยศาสตร์การแพทย์ (Medical Ethics or Biomedical Ethics) ที่สนใจประเด็นทางจริยธรรมจากการประยุกต์ศาสตร์ทางชีววิทยาและการแพทย์ ประเด็นการอภิปรายคือเรื่องของชีวิตและความตาย ควรปฏิบัติอย่างไรในเรื่องดังกล่าว สิทธิของผู้ป่วย จรรยาบรรณของแพทย์ จริยศาสตร์ธุรกิจ (Business Ethics) ประเด็นการศึกษา คือ ความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจต่อสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจริยศาสตร์แวดล้อม (Environment Ethics) ประเด็นสำคัญที่ศึกษาคือ มนุษย์มีสิทธิโดย

ชอบธรรมที่จะบริโภคทรัพยากรธรรมชาติหรือไม่ สรรพสิ่งในธรรมชาติมีค่าในตัวเองหรือมีคุณค่าเพียงเพราะเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ ชีวิตอื่นในธรรมชาติมีสิทธิของตัวเองหรือไม่ เช่น สัตว์มีสิทธิของสัตว์ (Animal Right) ซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติหรือไม่ เป็นต้น (ไพฑูรย์ ภัทรใหญ่ยิ่ง, 2551, หน้า 29)

6. พุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์ในพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักการแห่งการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสุข ความสงบในสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรทำ เพราะว่ามีมนุษย์ถูกเรียกว่าเป็นสัตว์ประเสริฐจึงต้องมีหลักการแห่งวิถีชีวิตที่ต่างจากสัตว์ประเภทอื่น หลักการดังกล่าวเรียกว่าคุณธรรม ศีลธรรมหรือจริยธรรม แต่โดยนัยแห่งความหมายแล้วก็คือ จริยศาสตร์ หลักการแห่งความประพฤติหรือวิถีปฏิบัติของมนุษย์ นักปราชญ์ได้แบ่งลำดับความสำคัญของพุทธจริยศาสตร์ไว้เป็นขั้นตอน คือ

1. พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานหรือขั้นต้น เรียกว่า เป็นหลักการแห่งมนุษยธรรมที่ทุกคนจะต้องเว้นและต้องปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ 1) เบญจศีลหรือศีล 5 หมายถึง ธรรมชาติหรือกฎเกณฑ์ในการรักษากายวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ให้มีระเบียบแบบแผนที่ดีงาม เป็นข้อปฏิบัติในการละเว้นจากการกระทำไม่ดี (ความชั่ว) 5 ประการ คือ (1) เว้นจากการปลงชีวิตสัตว์และเบียดเบียนสัตว์ทุกชนิดให้ตกไป (2) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ (3) เว้นจากการประพฤติผิดในทางกามารมณ์ (4) เว้นจากการพูด

เท็จพูดไม่เป็นความจริง (5) เว้นจากการดื่มน้ำเมา
เสพของมีนเมาทุกประเภท (พระไตรปิฎก, 11/33/ 90)

นอกจากหลักการให้เว้นหรือเป็นข้อห้าม
แล้วยังมีหลักการที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นหลักการ
คู่กันเรียกว่า เบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณธรรม
หมายถึงธรรมที่งดงาม ธรรมที่ทำให้บุคคลให้เป็นคน
สมบูรณ์ซึ่งเป็นธรรมที่ต้องประพฤติตามมี 5
ประการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546,
หน้า 238) คือ 1) เมตตากรุณา คือ ความรัก
ปรารถนาให้เขามีความสุขและสงสารเขาอยากให้
เขาพ้นจากทุกข์ 2) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยง
หรือประกอบอาชีพในทางสุจริต 3) การมสังวร คือ
การสำรวมในกาม มีสติรู้จักควบคุมตนเอง 4) สัจจะ
คือ ความสัตย์ ความจริง ความซื่อตรง มีความ
ประพฤติไม่คดโกง 5) สติสัมปชัญญะ คือ การระลึก
ได้รู้สึกตัวเสมอและรู้จักยั้งคิดระมัดระวังไม่ประมาท
มัวเมาในกิจทั้งหลาย

2. พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ในข้อนี้หมายถึง
หลักการในระดับกลาง เป็นหลักการดำเนินวิถีชีวิต
ของมนุษย์ในสังคมเพื่อให้เกิดความสุข ความสงบ
เรียกว่า หลักการแห่งกุศลกรรมบถ หมายถึง
ทางสร้างที่ดีหรือทางทำความดีเพื่อไปสู่ความสุข
ความสงบ ซึ่งเป็นธรรมที่สมบูรณ์ที่มนุษย์ควร
ประพฤติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท กล่าวคือ 1) การ
ประพฤติดีทางกาย (กายสุจริต) 3 อย่างคือ (1) เว้น
จากการฆ่าการเบียดเบียนสัตว์ทุกประเภท มีแต่
เมตตา ความสงสาร และช่วยเหลือเหล่าสัตว์ (2)
เว้นจากการลักทรัพย์ ไม่ถือเอาสิ่งของที่มีผู้อื่นมิได้ให้
มีความเคารพในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินของผู้อื่น (3)
เว้นจากการประพฤติผิดในกามารมณ์ ไม่ตกอยู่ใน

อำนาจของตัณหา 2) ความประพฤติดีทางวาจา
(วจีสุจริต) 4 อย่างคือ (1) เว้นจากการพูดเท็จหรือ
พูดไม่เป็นจริงเพราะเหตุของตน ของผู้อื่นหรือ
เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ต่างๆ (2) เว้นจากการ
พูดส่อเสียดหรือพูดกระทบกระทั่งคนอื่น แต่ควร
พูดเพื่อสมานคนที่แตกร้างให้กลับมาสมานสามัคคี
สร้างไมตรีที่ดีต่อกัน (3) เว้นจากการพูดหยาบ
พูดแต่คำสุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะต่อผู้ฟัง (4) เว้น
จากการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ไม่มีสาระ ควรพูดแต่
คำสัตย์ คำจริง มีเหตุผลมีสาระถูกต้องตามกาลเทศะ
3) การทำดีทางใจ (มโนสุจริต) 3 อย่างคือ (1)
ไม่욕ได้ของคนอื่นมาเป็นของตน กล่าวคือไม่มี
ความโลภอยากได้ในสมบัติของผู้อื่น (2) ไม่มีจิตคิด
ร้ายหรือคิดอยากได้ดีกว่าคนอื่นโดยไม่ชอบธรรม
มีแต่ความปรารถนาให้สรรพสัตว์ไม่มีเวรภัยต่อกัน
มีแต่ความสุขความสงบ (3) ไม่มีความเห็นผิด มีแต่
ความเห็นชอบ เช่น ทำดีต้องได้ดีและทำชั่วต้องได้ชั่ว

3. พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง หมายถึง
หลักการปฏิบัติของมนุษย์เพื่อการบรรลุคุณธรรม
ชั้นสูงหรือหลักการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตให้เป็น
อิสระหลุดพ้นจากกิเลสเรียกว่า อริยมรรค กล่าวคือ
ทางที่ประเสริฐ 8 ประการ 1) สัมมาทิฐิ มีความ
เห็นชอบ หมายถึง ความรู้ในอริยสัจความรู้แจ้งใน
ไตรลักษณ์หรือรู้ในกุศลกับอกุศลหรืออิกนัยหนึ่ง
ความรู้แจ้งในปฏิจลสมุปบาท 2) สัมมาสังกัปปะ
มีความดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปปะ หมายถึง
มีความดำริปลอดจากกาม ดำริในการเสียสละ
ไม่ติดอยู่ในการที่ปรนเปรอสนองความอยากของตน
อพยาปาตสังกัปปะ มีความดำริในการพยายาม
มีความนึกคิดประกอบด้วยเมตตา ไม่ขัดเคืองหรือ

เพ่งมองในแง่ร้ายต่อคนใดคนหนึ่ง อวิชาสาส์กับปะ มีความดำริปลอดจากการเบียดเบียน ดำริที่ ประกอบด้วย กรุณาไม่คิดร้ายหรือมุ่งทำลายผู้อื่น 3) สัมมาวาจา มีการเจรจาชอบ หมายถึง การประพฤติดชอบในวจีสัจจรีต 4 อย่าง 4) สัมมากัมมันตะ มีการกระทำชอบ หมายถึง การประพฤติดชอบในกาย สัจจรีต 3 อย่าง 5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพหรือ เลี้ยงชีวิตชอบ หมายถึง การเว้นจากมิถฉาชีพ 5 อย่าง กล่าวคือ (1) ค้าขายอาวุธ (2) ค้าขายมนุษย์ (3) ค้าขายสัตว์เพื่อนำไปฆ่า (4) ค้าขายน้ำเมา และ (5) ค้าขายยาพิษ 6) สัมมาวายามะ มีความพยายามชอบ หมายถึง มีความเพียรชอบ 4 อย่าง กล่าวคือ (1) เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (2) เพียร ระงับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นไม่ให้เกิด ขึ้น (3) เพียรทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น (4) เพียร รักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและเจริญ ยิ่งขึ้น 7) สัมมาสติ เพียรระลึกชอบ ได้แก่ สติปัญญา 4 หมายถึง ที่ตั้งของสติหรือการตั้งสติกำหนด พิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริงใน สิ่งนั้นที่มันเป็นของมันเอง กล่าวคือ การตั้งสติ กำหนดพิจารณากาย การตั้งสติกำหนดพิจารณา เวทนา การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต และการตั้ง สติกำหนดพิจารณาธรรม 8) สัมมาสมาธิ จิตตั้งมั่น ชอบ ได้แก่ ฌาน 4 กล่าวคือ ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌานและจตุตถฌาน การบำเพ็ญสติและวิริยะ ก็จัดเป็นสมาธิ เปรียบได้กับความราบเรียบสงบนิ่ง ของน้ำมันในถ้วย ความคิดที่ราบเรียบก็เปรียบ เหมือนพลังที่ปรับให้เสมอกันของกำลังม้าทั้ง 4 ตัว ที่สำหรับเทียมรถเรียกว่า สมาธิ นอกจากนี้ อริยมรรค สรุปลงในไตรสิกขา กล่าวคือ หลักการ

ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อฝึกหัดอบรมทางกาย วาจาและ จิตใจ เพื่อพัฒนาสติปัญญาให้สูงขึ้นจนสามารถ บรรลุถึงโลกุตตรธรรม

จากพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าว ทำให้ทราบ ว่าพุทธจริยศาสตร์มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของ มนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตายและมนุษย์ เป็นสัตว์ที่มีการ พัฒนาตนอยู่ตลอดเวลาจึงสามารถพัฒนาตนได้ ตามหลักการพุทธจริยศาสตร์เพื่อความสุข ความ สงบในสังคม

7. จุดหมายของจริยศาสตร์

จริยศาสตร์ว่าด้วยมาตรฐานความประพฤติ และการกระทำของคน ว่าด้วยเรื่องความถูก-ผิด ควร-ไม่ควร เป็นต้น ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า ศีลธรรม เพราะศีลธรรมเป็นกฎเกณฑ์เพื่อวัดความ ประพฤติของคนได้เฉพาะทางกายกับวาจาเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจริยศาสตร์เป็นกฎเกณฑ์เพื่อ วัดความประพฤติของมนุษย์เข้าถึงจิตใจ แม้แต่วิถี ชีวิตของมนุษย์ก็สามารถวัดได้ว่า มีคุณค่าอย่างไร จริยศาสตร์จึงมีคุณค่าเพื่อนำพาวิถีการปฏิบัติใน ชีวิตให้ดำเนินไปด้วยดีและถูกต้อง ดังนั้น ผู้ประพฤติ ปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์จึงมีจุดหมายแห่ง ความสุข สร้างความสงบสันติในสังคม แบ่งออกเป็น 2 ประการ

1. การประพฤติพุทธจริยศาสตร์เพื่อ ความสุข เพราะความสุขเป็นจุดหมายของทุกชีวิต และความสุขนี้แยกออกเป็น 1) ความสุขส่วนตัว จัดว่าเป็นส่วนสำคัญของมนุษย์แต่ละคน เพราะทุก คนรักความสุขเกลียดทุกข์ด้วยกันทั้งหมด 2) ความ สุขส่วนรวมหรือความสุขทั่วไป ความสุขประเภทนี้

ความสุขที่เกิดขึ้นกับคนส่วนมาก เช่น การช่วยเหลือสังคม การสงเคราะห์สาธณกุลล สาธณประโยชน์ เป็นต้น

2. การประพฤตพุทธจริยศาสตร์เพื่อความสุขพ้น ข้อนี้เป็นความสุขที่เป็นความสุขแท้ไม่เจือด้วยวัตถุมลิต เป็นความสุขที่เกิดจากภายในจิต

8. การพัฒนาจิตแบบพุทธปรัชญาเถรวาท

จิต (mind) หรือจิตใจ คือ ความรู้สึนึกคิด เซาร์ปัญญา ความสำนึก ความมีสติ แต่ความคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญของจิตใจที่สามารถรู้เห็นได้ กำกับและควบคุมอย่างชัดเจน บางครั้งจึงใช้คำว่า “ความคิด” แทนมีทฤษฎีหลายทฤษฎีที่กล่าวถึงการทำงานของจิต ทั้งจากเพลโต อริสโตเติล หรือแม้แต่นักปรัชญาชาวกรีก และอินเดีย ก่อนที่จะมีวิทยาศาสตร์ ทฤษฎีจะเน้นไปทางปรัชญาหรือศาสนา แต่ทฤษฎีสมัยใหม่จะอาศัยวิทยาศาสตร์ในการอธิบายการทำงานของสมอง

คำว่า จิต ตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง สภาพรู้ อารมณ์รู้ลักษณะรู้แจ้งอารมณ์ เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์ และคำว่า จิตนี้ยังมีชื่อที่ใช้แทนคำว่าจิตในบางแห่งอีกมาก เช่น ใจ มโน มานัส ปณฺหะ หทัย วิญญาน วิญญานขันธ มนยตนะ เป็นต้น ในชีวิตประจำวันของเรา จะทราบได้ว่าผู้ที่ยังไม่ตายมีชีวิตอยู่เป็นผู้มีจิตเกิดดับต่อเนื่องไปจนกว่าจะตาย ฉะนั้น จิตคือสภาพรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

การพัฒนาจิตแบบพุทธปรัชญาเถรวาท พระพุทธเจ้าทรงสอนวิธีการพัฒนาจิตไว้ 2 วิธีคือ

วิธีแรกคือ การทำสมาธิ หรือสมถกรรมฐาน หมายถึง การทำสมาธิเพื่อให้จิตได้พักจากการคิด ฟุ้งซ่านไปในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมของจิตที่คุ้นเคยอยู่ในวิถีชีวิต ทำให้จิตขาดความสงบสุขอ่อนล้า ไม่มีพลัง นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางให้กิเลสตัณหาเข้าไปสะสมอยู่ในจิตใจ วิธีทำสมาธิมีมากมายหลายวิธี แต่ที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยพระพุทธองค์ก็คือ การให้จิตมีสติรู้อยู่กับลมหายใจเข้า-ออก หรือที่ดัดแปลงปฏิบัติกันในปัจจุบัน เรียกวิธีนี้ว่า พุท-โธ

วิธีที่สองคือ การทำวิปัสสนา หรือวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง การฝึกจิตใจให้เกิดปัญญารู้เห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงตามกฎของธรรมชาติ คือ ความเป็น อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้) อนัตตา (ความไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงบังคับไม่ได้ตั้งปรารถนา) เพื่อให้จิตถอยถอนจากความยึดมั่น ถือมั่น ที่เห็นว่าชีวิตนี้เป็นตัวกูและสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่เป็นของกู อันเป็นเหตุที่นำทุกข์มาให้ และเป็นขุมกำลังให้ฝ่ายกิเลสตัณหาหมักกำลังเข้มแข็งในจิตใจ

สมถะ-วิปัสสนา จะทำงานร่วมกันเพื่อเพิ่มสมรรถนะของจิต ชำระอกุศลที่เกิดจากกิเลสตัณหาที่อยู่ในจิตให้จางลง ขณะเดียวกันก็เพิ่มกำลังของฝ่ายกุศลในจิตให้เข้มแข็งขึ้น ช่วยให้เอาชนะความชั่วมันคงต่อความดี

วิธีนี้วิธีเดียวที่จะชำระจิตให้ผ่องใสพ้นจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองขอให้ผู้อ่านตั้งตนอยู่บนความไม่ประมาท เพราะชีวิตมีทุกข์ภัยอยู่รอบด้าน ควรหาโอกาสเข้าอบรมปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตให้เกิดสันติสุขเป็นที่พึ่งของชีวิตได้อย่างมั่นคงอย่าอ้างว่าไม่มีเวลาเลย เราเอาเวลาของชีวิตไปให้

ผู้อื่น และสิ่งอื่นมากเกินเหตุไปแล้ว

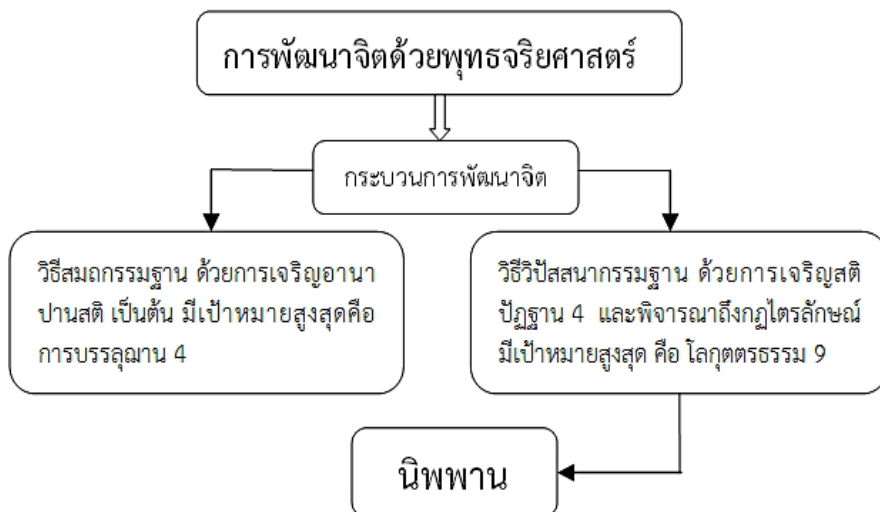
9. สรุป

พุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนาจิตแบบพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นดวงประทีปที่ส่องความประพฤติของมนุษย์ และเป็นเกณฑ์ตัดสินความถูก-ผิด ควร-ไม่ควร นับว่ารากฐานของการพัฒนาจิตให้เกิดความสุข ความสงบในสังคมที่แสดงออกมาจากพฤติกรรมของตน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงสอนวิธีการพัฒนาจิตไว้ 2 วิธีด้วยกันวิธีแรกคือ การทำสมาธิหรือสมถกรรมฐาน และวิธีที่สองคือ การทำวิปัสสนาหรือวิปัสสนากรรมฐาน เพราะมนุษย์เป็นผู้ขับเคลื่อนทางสังคม เป็นวัฒนธรรมของสังคมและเป็นพฤติกรรมของสังคม ถ้ามนุษย์ในสังคมใดมีความประพฤติชอบในจริยธรรมอยู่ในครรลองของจริยศาสตร์ สังคมย่อมมีแต่ความสงบสุขในทางตรงกันข้ามคน

ไรจริยธรรม สังคมนั้นก็ไม่มีความสุข กล่าวได้ว่าพุทธจริยศาสตร์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เป็นกรอบในการดูแลมนุษย์และสร้างความสุขให้แก่สังคม

10. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ในการพัฒนาจิตด้วยพุทธจริยศาสตร์นั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตเพื่อเป็นการยืนยันว่า “ทุกๆ การกระทำ หรือทุกๆ ขณะจิตนั้น มีความสำคัญ” เพราะเราต้องอาศัยหลักการทางจริยศาสตร์เพื่อให้เห็นคุณค่าของการกระทำ ดังนั้นองค์ความรู้ที่สำคัญของบทความเรื่องนี้ คือ การฝึกควบคุมความรู้สึกนึกคิดด้วยวิธีการฝึกจิตทางพระพุทธศาสนานั้นคือ สมถะ และวิปัสสนา เพื่อการเข้าถึงประโยชน์สูงสุดของชีวิต นั่นคือความสุขอันเป็นบรมสุขนั่นคือพระนิพพาน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ไพฑูริย์ ภักตร์ใหญ่ยิ่ง. (2551). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ชนะ พาซื่อ. (2543). *เอกสารประกอบการสอนจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2545). *พุทธปรัชญาเถรวาท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มวลสาร.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ. (2554). *การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมปรัชญาอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด .
- สนิท ศรีสำแดง. (2535). *พุทธปรัชญา*. กรุงเทพฯ: นิลนารการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2531). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.